

Arqueologia //

Pàg. 5 / La conservació-restauració de camp en ambients desèrtics: els casos de Berenike i Oxirrinc, Egipte.

Delia Eguiluz Maestro, Bernat Burgaya Martínez

Pintura //

Pàg. 23 / Manifestacions pictòriques al claustre gòtic de la catedral de Pamplona.

Violeta Romero Barrios

Història de la Conservació-Restauració //

Pàg. 45 / El tractat oblidat de Josep Arrau i Barba sobre neteja i restauració de pintures (1834). Escrit dinou anys abans que el tractat de restauració de Vicente Poleró y Toledo (1853) i publicat almenys sis anys abans (1847).

Miquel Mirambell Abancó

Història de la Conservació-Restauració //

Pàg. 73 / Actuacions històriques, consideracions i exemples al voltant de la conservació dels vitralls emplomats.

Jordi Bonet

Conservació-Restauració de vitralls //

Pàg. 87 / Comentaris a les directrius per a la conservació i restauració de vitralls.

Sílvia Cañellas, Anna Santolària

Arqueologia // Treball Final

Pàg. 97 / Sostenibilitat aplicada als materials auxiliars de tècniques de recuperació de béns arqueològics. Alternatives sostenibles per a tècniques d'extracció, trasllat i embalatge.

Selene Fernández Sanlés

Document Gràfic // Treball Final

Pàg. 113 / Les cartes desinfectades: un patrimoni documental.

Palmira Ruiz Clavijo

Escultura // Treball Final

Pàg. 129 / Avaluació de la situació actual dels dipòsits de peces del Reial Monestir de Santes Creus. Aplicació del mètode RE-ORG.

Carla Guinart Barberà

Pintura // Treball Final

Pàg. 145 / Sistema Aral: modificació del sistema de molles còniques pel reforç estructural de taules policromades.

Laura Lara Blanco

Fotografia // Treball Final

Pàg. 165 / La col·lecció de rotlles de mutoscopi i kinora del Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol: estudi d'identificació i intervenció de la col·lecció i digitalització i animació d'un rotlle.

Ariadna Olivé i Soler

Notícies //

Pàg. 185 / Notícies breus de diversos actes o esdeveniments destacats que han tingut lloc a l'ESCRBCC.

Miquel Mirambell Abancó

Castellano //

Pàg. 195 / Versión castellano

Directora: Verónica Ramírez Calise (Coordinadora Lingüística i professora d'Història de l'Art).

Consell de Redacció: Miquel Mirambell Abancó (Director de l'ESCRBCC i professor d'Història de l'Art), Cristina Lanau Calvo (alumna de 2n curs comú de Conservació i Restauració), Gaëlle Céline Coplier (alumna de 2n curs comú de Conservació i Restauració) i Laura Romaní Borralló (alumna de 3r curs de l'especialitat de Conservació i Restauració de Pintura).

Abstracts: Pauline Figuerola

Maquetació: Noelia Barreda i Eric Puig (Think Things Studio Barcelona)

Impressió: Novoprint

Col·laboradores Web: Meritxell Rodríguez Calvo (alumna de 4t curs de l'especialitat de Conservació i Restauració de Pintura) i Amancay Benítez (alumna de 1r curs comú de Conservació i Restauració).

Publicació Anual

Edició: ESCRBCC (Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya). C/ Aiguablava, 109-113. 08033- BARCELONA.

C/ Aiguablava, 109-113. 08033- BARCELONA.

Director de l'ESCRBCC: Miquel Mirambell Abancó

Dipòsit legal: B-16094-2002

ISSN: 1579-3613

ISSN electrònic: 2462-3326

Portada/Contraportada: Grup escultòric de l'Epifania. S'observen els trets facials marcats amb color (Fotografia: Arxiu Secció de Registre, Béns Mobles i Arqueologia. Govern de Navarra). / Carta prefilatèlica manuscrita desinfectada, 1817 (Fotografia: P. Ruiz-Clavijo).

Unicum és una publicació anual sense ànim de lucre que tracta temes relacionats amb la conservació i restauració dels béns culturals, el patrimoni i les disciplines afins; es realitza amb les aportacions de professionals del món de la Conservació-Restauració i del patrimoni, de professors, d'alumnes i d'ex-alumnes de l'ESCRBCC.

Unicum és una revista oberta a totes les opinions, però no es fa responsable dels continguts signats pels respectius autors, que en seran els únics responsables, així com també dels permisos de reproducció dels materials de tercers que continguin.

La revista *Unicum* publicarà articles que siguin originals i inèdits. La presentació d'originals implica la cessió del dret de publicar-los tant en la versió impresa com en l'electrònica. La direcció es reserva el dret d'editar totalment o parcialment qualsevol material enviat.

Avaluadors externs: Abans de l'acceptació definitiva per part del Consell de redacció, els originals seran sotmesos a revisió per part d'experts (*peer review*), que n'elaboraran un informe escrit.

Si desitgeu participar amb nosaltres, seguïu les normes de publicació que figuren al final de la revista.

O poseu-vos en contacte amb l'ESCRBCC.

c/ Aiguablava, 109-113

08033 Barcelona

Telèfon: 93 354 69 92

Fax: 93 276 28

www.xtec.cat/escrbcc

escrbcc@xtec.cat

<http://unicum.cat>

Amb la certificació pel nivell de qualitat:

Editorial

És el mes de setembre i presentem el número 21 de la revista *Unicum*, puntuals com en les anteriors edicions, excepte per una pandèmia global. Ja vam comentar que, amb els canvis de data de publicació, podem començar un nou curs amb l'estrena del nou número de la revista, la qual cosa ens il·lusiona i ens anima a reiniciar la nostra feina amb forces renovades.

A poc a poc la COVID-19 ens va deixant tornar a la normalitat i, després de la desaparició de les mascaretes en la majoria d'espais públics, tots pensem que aquesta situació d'excepcionalitat ha passat... encara que no és del tot cert. Serà molt difícil quantificar els devastadors efectes que la pandèmia ha tingut en tots els àmbits, especialment en el sector cultural, el que més ens afecta com a institució educativa relacionada amb el patrimoni cultural. Només ens cal esperar que tant les mesures d'urgència, dutes a terme per les administracions públiques i institucions culturals, com els canvis previstos a llarg termini per a pal·liar els efectes de la pandèmia tinguin resultats positius aviat. La cultura és necessària en tota societat i hem de vetllar per ella.

Des de l'ESCRBCC vetllem per la formació dels futurs professionals que s'encarregaran de cuidar del nostre Patrimoni, els conservadors-restauradors. Per la seva part, la revista *Unicum* contribueix amb la difusió de la tasca d'aquests professionals, publicant articles molt interessants sobre la conservació-restauració de béns arqueològics ("La conservació-restauració de camp en ambients desèrtics: els casos de Berenike i Oxirinc, Egipte"), sobre la conservació-restauració de pintura ("Manifestacions pictòriques al claustre gòtic de la catedral de Pamplona"), sobre la conservació-restauració de vitralls ("Comentaris a les directrius per a la conservació i restauració de vitralls") i sobre la història de la conservació-restauració ("El tractat oblidat de Josep Arrau i Barba sobre neteja i restauració de pintures (1834). Escrit dinou anys abans que el tractat de restauració de Vicente Poleró y Toledo (1853) i publicat

almenys sis anys abans (1847)" i "Actuacions històriques, consideracions i exemples al voltant de la conservació dels vitralls emplomats"); completant la publicació, també presentem cinc articles realitzats per les alumnes amb els millors Treballs Finals de les especialitats del Grau de Conservació i Restauració de l'ESCRBCC i del Màster de Conservació i Restauració de Patrimoni Fotogràfic, que ens presenten la seva visió, moltes vegades innovadora i fresca, sobre la conservació del Patrimoni i que, a més a més, ens deixen intuir el futur de la conservació-restauració ("Sostenibilitat aplicada als materials auxiliars de tècniques de recuperació de béns arqueològics. Alternatives sostenibles per a tècniques d'extracció, trasllat i embalatge", "Les cartes desinfectades: un patrimoni documental", "Avaluació de la situació actual dels dipòsits de peces del Reial Monestir de Santes Creus. Aplicació del mètode RE-ORG", "Sistema Aral: modificació del sistema de molles còniques per al reforç estructural de taules policromades" i "La col·lecció de rotlles de mutoscopi i kinora del Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol: estudi d'identificació i intervenció de la col·lecció i digitalització i animació d'un rotlle"); per finalitzar, presentem la secció de Notícies relacionades amb les activitats en les quals ha participat l'ESCRBCC. També, com cada any, i per a facilitar el lliure accés a la nostra publicació, ens complau informar que s'ha actualitzat el repositori en línia RACO (<https://www.raco.cat/index.php/unicum>) amb els articles presentats en la revista *Unicum* número 20.

Som plenament conscients que tot aquest esforç no té sentit si no comptem amb la fidelitat dels nostres lectors i col·laboradors; sense ells no seria possible presentar cada any un nou número d'*Unicum* i és per això que a tots ells els estem enormement agraïts.

Verónica Ramírez Calise
Directora d'*Unicum*

Escola Superior
de Conservació i Restauració
de Béns Culturals de Catalunya

ÈNCIA **UNA PROFESSIÓ**
RE L'ART I LA CIÈNCIA
SSIÓ **ENTRE L'ART**
ENTRE L'ART I LA
T I LA **CIÈNCIA**
RE L'ART I LA
ENTRE

Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya

L'ESCRBCC neix per voluntat de la Generalitat de Catalunya, com a conseqüència de l'evolució del sector de la conservació i restauració que, juntament amb els avenços científics i les noves tecnologies, ha motivat la necessitat de professionals altament qualificats.

Descobreix les seves titulacions!

C/ Aiguablava 109-113
08033 Barcelona

93 354 69 92

escribcc@xtec.cat
www.escribcc.cat